

Tekenen in de Tijd 99

13-19 juni 2021

Donderdag opende bisschop Gerard de Korte en sprak theoloog Erik Borgman op een landelijke conferentie over de encycliek Laudato si. Het Huis van Dominicus was mede-organisator. Erik legt het belang uit van verandering van onze verhouding met de niet-menselijke natuur.

Het kan verkeren. Vorige week besteedden we aandacht aan het feit dat we een half jaar dagelijks de getijden bidden in het Huis van Dominicus. Meer dan vijftientig mensen vierden toen mee. Maar afgelopen zaterdag zat ik moederziel alleen in de kerk. Alle vaste deelnemers waren weg – een weekend, een week – en wij hadden een kleinkind te logeren en daarom was Anja, mijn vrouw, er ook niet. Ik heb de getijden dus alleen gezongen en hardop gebeden, de lezing voorgelezen en de voorbeden uitgesproken. Natuurlijk miste ik dat ik de helft van de Psalm en de andere lofzang toegezongen en gezegd kreeg. Maar ik bad voor mijn gevoel niet minder namens en voor de wereld dan anders. Het getijdengebed verdraagt de verschillende bezettingen, dat is de kracht ervan en daarom is het mij zo lief.

Afgelopen donderdagmiddag waren we online samen met vertegenwoordigers van vrijwel alle katholieke maatschappelijke organisaties in Nederland. Wij hadden vanuit het Huis van Dominicus samen met de landelijke *Laudato si'*-werkgroep van de Nederlandse bisschoppenconferentie en de Konferentie Nederlandse Religieuzen deze bijeenkomst georganiseerd. De inzet was de krachten te bundelen rond de encycliek van paus Franciscus 'over de zorg van de aarde als gemeenschappelijk huis'.

Het is inmiddels de meeste Nederlanders wel duidelijk dat we niet voort kunnen gaan met het uitbuiten van de aarde, het vergiftigen van de lucht en de bodem, het uitroeien van dier- en plantensoorten en het opwarmen van de atmosfeer. Maar het lukt slecht daar daadwerkelijk mee op te houden. Dit komt enerzijds omdat wij nog altijd veel heil verwachten van technologische aanpassing, zoals meer en betere elektrische auto's of het opwekken van meer zonne- en windenergie. Wij realiseren ons te weinig dat onze verhouding met de niet-menselijke natuur ingrijpend moet veranderen en dat wij onszelf moeten begrijpen en gedragen als verantwoordelijke leden van het huishouden dat we met alle andere schepselen vormen. Natuurlijk hebben planten, dieren en mensen verschillende posities in dat huishouden, maar in zijn encycliek *Laudato si* schrijft paus Franciscus dat zij ook iets gemeenschappelijk hebben: zij drukken Gods goedheid uit. Daarom verdient alles en in samenhang onze eerbied en onze zorg. Niet vanwege het nut dat wij van ze hebben, maar om het simpele feit dat ze bestaan en hun Schepper dat bestaan blijkbaar gewild heeft.

Je kunt denken dat zo kijken naar klimaatverandering en onze aanslag op de biodiversiteit de problemen onoplosbaar maakt. Met wetten en regels, en desnoods met gerechtelijke dwang, blijkt het soms mogelijk zelfs een multinational als Shell te dwingen zich aan te passen, zo bleek. Maar wie kan ervoor zorgen dat wij allemaal stuk voor stuk anders tegen de niet-menselijke schepselen gaan aankijken?

Het meest verrassende aspect van de encycliek *Laudato si*, al is het helaas ook het aspect dat het meest over het hoofd wordt gezien, is de suggestie dat God niet alleen via mensen de geschiedenis richting geeft. Ook de dieren, de planten en zelfs

de dingen zijn in Gods naam en in antwoord op Gods wil bezig de aanslagen op hun leefmilieu te pareren. De paus schrijft:

[God] is aanwezig in het diepste binnenste van ieder ding, zonder de autonomie van zijn scheepsel aan te tasten ... Deze goddelijke aanwezigheid, die het voortbestaan en de ontwikkeling van ieder wezen waarborgt, is de voortzetting van het scheppend handelen (*Laudato si*, no. 80).

Technisch noemen theologen dit *creatio continua*, doorgaande schepping. God blijft bezig zijn wereld te scheppen zoals Hij die voor ogen heeft: als een geheel waarin alles elkaar steunt, voedt, beschutting biedt en vooruithelpt. Lees er Psalm 104 maar eens op na. Maar de paus gaat nog een stapje verder en schrijft:

[Na Jezus' verrijzenis] doen de schepselen van deze wereld zich aan ons niet meer voor als een puur natuurlijke werkelijkheid, omdat de Verrezenen ze op mysterieuze wijze omgeeft en richt op een bestemming van volheid (*Laudato si*, no 100).

Je zou dit met een uitdrukking van de Tsjechische theoloog Tomáš Halík *resurrectio continua* kunnen noemen, voortgaande opstanding. Jezus staat met en in alle schepselen op tot nieuw leven en langs deze weg brengt God een nieuwe hemel en een nieuwe aarde tot stand waar gerechtigheid en duurzaamheid wonen.

Komende zondag 20 mei spreekt Trees van Montfoort in het Huis van Dominicus over haar boek *Groene theologie*. Als er geen corona was geweest, was dit boek de afgelopen tijd gelezen en besproken in twee leesgroepen, een in het Huis van Dominicus en een in de Wijkplaats. Dat corona roet in het eten gooide is jammer, want het boek van Trees helpt bij het zoeken naar een ander beeld van onze verhouding met de niet-menselijke natuur. Het geeft een breed overzicht van hoe dat in de theologie al gebeurt en waarom dat belangrijk is. In haar lezing komende zondag gaat Trees er niet van uit dat haar haar toehoorders haar boek gelezen hebben. Aansluitend is er om half zeven een vesperviering waarin dezelfde thematiek centraal zal staan als in *Groene theologie*, waarin Trees een overweging zal houden. Meer informatie op <https://www.huisvandominicus.nl/events/ecologische-spirituele-crisis-lezing-groene-theologie/>, aanmelden via info@huisvandominicus.nl.

De kwestie van een duurzame omgang met de aarde als ons gemeenschappelijk huis zal in de komende periode in het Huis van Dominicus centraal staan. Niet met uitsluiting van, maar in aansluiting bij andere belangrijke thema's. Voor het najaar van 2021 of het voorjaar van 2022 plannen wij opnieuw met de landelijke werkgroep *Laudato si* een landelijke publieksconferentie, maar we bereiden ook acties in de wijk en de stad voor. U hoort daar zonder twijfel nog meer van.

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus